

15 Kasım 2022

İnsan Hakları Komitesi

3736/2020 numaralı başvuru hakkında, İhtiyari Protokol'ün 5. maddesi (4) uyarınca Komite tarafından kabul edilen görüşler^{*,**,***}

Bildirimi sunan : Mukadder Alakuş (Eşi Fatih ALAKUŞ ve hukuki danışman Kurtuluş BAŞTİMAR tarafından temsil edilmektedir)

İddia edilen mağdurlar : Başvurucu

Taraf devlet : Türkiye

Bildirim Tarihi : 23 Aralık 2019 (ilk başvuru)¹

Belge referansları : Komitenin işlem kuralları kapsamında (şu anda kural 92 olarak bilinen) kural 97'ye göre alınan karar, 8 Nisan 2020 tarihinde Taraf Devlete iletilmiştir (belge formunda yayınlanmamıştır)

Görüşlerin kabul tarihi : 26 Temmuz 2022

Konu başlığı : Gözaltı koşulları; cezaevinde sağlık hizmetlerine erişim, keyfi gözaltı

Usule ilişkin konular : İç hukuk yollarının tükenmesi; iddiaların kanıt düzeyi.

Temel konular : Yaşam hakkı; işkence ve kötü muamele; keyfi tutuklama ve gözaltı; gözaltı koşulları; adil yargılanma hakkı

Sözleşme maddeleri : 6, 7, 9, 10, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25, 26 ve 27

İhtiyari Protokol maddeleri: 2, 3 ve 5 (2) (b)

1. Başvurucu, 1971 doğumlu Türkiye vatandaşı Mukadder Alakuş'tur ve şu anda Eskişehir L Tipi Kapalı Cezaevinde tutulmaktadır. Başvuruda, Taraf Devlet tarafından, Mukadder Alakuş'un 6, 7, 9, 10, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25, 26 ve 27. maddeleri uyarınca haklarının ihlal edildiği iddia edilmektedir. İhtiyari Protokol, Türkiye için 24 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Başvurucu, eşi Sayın Fatih Alakuş ve hukuki danışman Sayın Kurtuluş Bastimar tarafından temsil edilmektedir.

Başvurucu tarafından sunulan gerçekler

2.1 Başvurucu, spondilartroz, psoriatik artrit, safra kesesi taşı, diş problemleri, kronik astım ve bronşit gibi sağlık sorunlarına sahip bir öğretmendir ve menisküs ameliyatları geçirmiştir. Spondilartroz hastalığının durumu, düzenli ilaç kullanımı, fizyoterapi ve uzman doktor ziyaretlerini içeren önemli bir tıbbi takip gerektirmektedir.

2.2 Başvurucu, Taraf Devlet tarafından Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak kabul edilen Gülen Hareketi üyesi olmakla suçlanmış ve 4 Eylül 2018 tarihinde polis tarafından gözaltına alınmıştır. Başvurucu, yiyecek, su veya ilaç verilmeden bir gün boyunca gözaltında tutulmuştur. 5 Eylül 2018 tarihinde ise Eskisehir H Tipi Cezaevi'ne nakledilmiştir. Başvurucunun aleyhindeki terör örgütüne üyelik suçlamaları, Bank Asya hesaplarına para yatırdığı, telefonuna Bylock uygulamasını indirdiği ve barışçıl bir mitinge katıldığı şeklindeki gerekçelere dayandırılmıştır. Başvurucu, SEGBİS adı verilen bir video konferans sistemi aracılığıyla gerçekleşen mahkeme sürecinde kendisini yeterince ifade edemediğini belirtmiştir.

2.3 28 Aralık 2018 tarihinde Manisa Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu yedi yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır. Başvurucu, bu karara karşı İzmir Bölge Adliye Mahkemesi'ne istinaf başvurusunda bulunmuş ve Bölge Adliye Mahkemesi 22 Mart 2019 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Başvurucu daha sonra Yargıtay'a temyiz için başvurmuş ve Yargıtay 11 Şubat 2020 tarihinde bu kararı onamıştır.

2.4 Başvurucunun sağlık durumu, tutuklanmasını takip eden birkaç ay boyunca yerde bir yatakta uyumak zorunda kalması ve ilaçlarına erişememesi nedeniyle kötüleşmiştir. Dizinin durumu nedeniyle, tuvaletleri kullanmak için mahkumlardan özel yardım alması gerekiyordu, ancak COVID-19 izolasyon önlemleri nedeniyle bundan artık faydalanamamaktaydı. Ayrıca safra kesesi taşları nedeniyle sürekli ağrı ve kusma nöbetleri yaşamaktaydı. Kronik astımı ve bronşiti de hijyen koşullarının yetersizliği nedeniyle kötüleşti.

2.5 Başvurucu, 2018 yılı Eylül ve Ekim ayları arasında, cezaevi idaresine uzman bir doktoru ziyaret etmek için haftalık olarak taleplerde bulundu, ancak bu talepler yanıtız kaldı. 30 Ekim 2018 ve 8 Kasım 2018 tarihlerinde, tutukluluk koşulları, ilaç ve tedaviye erişim eksikliği ve tıbbi nedenlerle koşullu salıverilme talebi ile ilgili Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'ne dilekçeler gönderdi, ancak sonuç alamadı.

2.6 Başvurucunun hukuki danışmanı, 23 Kasım 2018 tarihinde cezaevi idaresine başvurarak başvurucunun spondilartroz hastalığı için tedavi edilmesi talebinde bulundu. 30 Kasım 2018 tarihinde, başvurucu Eskisehir Odunpazarı Devlet Hastanesi'ne götürüldü ve o gün cezaevine dönmeden bir pratisyen doktor tarafından muayene edildi. 3 Aralık 2018 tarihinde, hastane ziyaretinden sonra sağlık sorunlarının çözüldüğünü belirten bir taburcu beyannamesi imzalamaya zorlandı. Başvurucu, tıbbi tedavi alamadığı için yaşadığı psikolojik sıkıntılar sonucunda Xanax ve Duxet adlı ilaçları almaya başladı. Safra kesesi taşları nedeniyle yaşadığı ağrı ve kusma nöbetleri sonrasında Eskisehir Şehir Hastanesi'ne götürüldü ve cezaevine döndüğünde ağrı kesiciler verildi.

2.7 Başvurucunun eşi, 23 Eylül 2019 tarihinde cezaevi idaresine eşinin uzman bir doktor tarafından muayene edilmesine izin verilmesini talep etti. 5 Ekim 2019 tarihinde ise Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne eşine uygun tedavi sağlanmasını talep eden bir başvuru daha yaptı. Bu talepten sonra cezaevi idaresi, başvurucunun ihtiyaç duyduğu tıbbi tedaviyi sağlama konusunda taahhütte bulundu, ancak bu taahhüt hiçbir zaman gerçekleşmedi.

2.8 20 Ekim 2019 tarihinde bir doktor, başvurucuya safra kesesi taşı teşhisi koydu ve ameliyat olmasını önerdi. Bununla birlikte, başvurucu, cezaevinde, ameliyat sonrası hijyen eksikliği ve ilaç erişimi konusunda endişeli olduğu için ameliyattan vazgeçmeye karar verdi.

2.9 Tutukluluk koşulları ve sağlık durumuyla ilgili olarak cezaevi yetkililerine yapılan bu başvuruların yanı sıra, başvurucu bu konuyla ilgili olarak Manisa Ağır Ceza Mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay'a şikayetlerde bulundu².

Şikayet

3.1 Başvurucu, Sözleşme'nin 6, 7, 9, 10, 14, 15 ve 18 ila 27. maddeleri uyarınca aşağıdaki haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu, tutukluluk koşullarının hayatını riske attığını ve Sözleşme'nin 6, 7 ve 10. maddelerinin ihlal edilerek insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bırakıldığını iddia etmektedir. Cezaevi aşırı kalabalıktır ve tüm mahkumlar için yeterli yiyecek veya sıcak suya erişim yoktur. Tutuklular için içme suyu tavandan damıtılmaktadır. Hijyenik olmayan koşullar altında tutulması ve yeterli tıbbi tedavi ve gıdaya erişememesi nedeniyle sağlık durumu daha da kötüleşmiştir ve ölüm riskini artırmıştır. Kendisi, hapisane personelinin huzurunda hijyenik olmayan ve donanımsız cezaevi hücresi içinde tıbbi muayenelerin yapılmasının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele anlamına geldiğini savunmaktadır. Başvurucu ayrıca Taraf Devlet'in muhbir olmaya zorlamak için, siyasi mahkumların tıbbi bakıma erişimini, kasıtlı bir zalimlik eylemi olarak sınırladığını iddia etmektedir.³

3.2 Başvurucu, tutuklanma ve gözaltına alınmasının, yasaya göre suç olmayan Bylock uygulamasını⁴ kullanması temel alınarak gerçekleştirildiğini ve bu durumun Sözleşme'nin 9. maddesine aykırı olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca, kendisi hakkında suç işlediğine dair kuvvetli bir şüphe olduğunu gösteren somut bir delil olmaksızın gözaltına alındığını belirtmektedir. Başvurucu, ayrıca tutuklama emrinin, neredeyse dört ay boyunca tutukluluk hâli için gerekçe oluşturacak gerçekleri veya kanıtları içermediğini ifade etmektedir.

3.3 Başvurucu 14. madde kapsamındaki iddialarıyla ilgili olarak, kendisine karşı yöneltilen suçlamaların bildirilmediği ve avukatıyla savunmasını yeterince hazırlayamadan hakim karşısına çıkarıldığını belirtmektedir. Bununla birlikte, polis tarafından hazırlanan ve suçlamaların kendisine bildirildiği ve savunmasını yeterince hazırladığı ifade edilen beyanları imzalamaya zorlandı. Başvurucu, tanıkları çağırıp sorgulama hakkının kendisine verilmediği, dava dosyasının tamamına erişim izni verilmediği, takma dişleri nedeniyle kendini yeterince ifade edemediği ve SEGBİS aracılığıyla yapılan duruşmaların durumu gibi sebepler nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin (davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan

birinin diğere göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir) ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ayrıca, başvuru, mahkeme sürecinde hakimin FETÖ hakkındaki olumsuz açıklamaları ve avukatına başvuru mahkeme itiraf etmesini (itirafçı olmasını) önermesi, hakimin başvuru mahkemesine yönelik ön yargısını gösterdiğini iddia etmektedir. Son olarak, başvuru, tutukluluğunun hukuka aykırılığını sorgulama girişimlerinin ve itirazlarının reddedilmesini haklı gösteren gerekçelerin mahkemeler tarafından sunulmadığını ileri sürmektedir.

3.4 Başvuru, iç hukuk kapsamında suç olarak tanımlanmayan eylemler nedeniyle suçlu bulunarak, Sözleşmenin 15. maddesi ve yasallık ilkesi kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvuru, Bylock uygulamasını indirmek, bilgi paylaşmak, Bank Asya hesabına sahip olmak ve barışçıl bir mitinge katılmak gibi eylemlerden dolayı suçlanmıştır, ancak bu eylemler iç hukuk tarafından yasaklanmamaktadır.

3.5 Başvuru, kendisine yöneltilen suçlamaların, 18, 19, 21, 22, 25, 26 ve 27. maddeleriyle korunan yasal faaliyetlerle ilgili olduğunu iddia etmektedir. Bylock uygulamasını indirmemiş veya kullanmamış olsa bile, bu tür faaliyetlerin yine de 19 ila 26. maddeleriyle korunan yasal faaliyetler olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, Bank Asya'da hesap sahibi olmanın yasal bir eylem olduğunu ve bu eylemin 21, 25, 26 ve 27. maddelerle korunduğunu iddia etmektedir.

Taraf Devlet'in kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin gözlemleri

4.1 Taraf Devlet 7 Aralık 2020 tarihli bir nota ile kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin gözlemlerini sunmuştur. Taraf Devlet, başvuru mahkemesinin bir silahlı terör örgütüne üyelik şüphesiyle Turgutlu Sulh Ceza Hakimliği tarafından gözaltına alındığını ifade etmektedir. Ertesi gün, atanmış bir avukatın huzurunda savunma beyanı alınmış ve daha sonra kuvvetli suç şüphesiyle tutuklanmıştır. Başvuru, FETÖ üyeleri tarafından özel olarak kullanılan Bylock şifreli programda yapılan konuşma kayıtları, FETÖ'ya bağlı bir bankaya para yatırması ve FETÖ tarafından düzenlenen faaliyetlere katılması nedeniyle "silahlı terör örgütüne üyelik" suçuyla itham edilmiştir⁵. Türk Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesi uyarınca yedi yıl altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Taraf Devlet, 4 Haziran 2020 tarihinde başvuru tarafından yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesi'nde halen beklemekte olduğunu belirtmektedir.⁶

4.2 Kabul edilebilirlik konusunda, Taraf Devlet başvuru mahkemesinin iç hukuk yollarını tüketmediğini, çünkü bireysel başvurusunun Anayasa Mahkemesinde⁷ hâlen devam ettiğini ve bu başvurunun şu anki başvurudan sonra yapıldığını belirtmektedir. Taraf Devlet, başvuru mahkemesinin Sözleşme'nin 18, 19, 21, 22, 25 ve 27. maddelerine ilişkin iddialarının Anayasa Mahkemesi dahil hiçbir iç hukuk merciine sunulmadığını, bu iddiaların Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruda dahi dile getirilmediğini belirtmektedir.

4.3 İç hukuk yolları konusundaki iddiaya cevaben, Taraf Devlet, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararlarını⁸ referans göstererek Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru prosedürünü etkili bir başvuru yolu olarak değerlendirdiğini belirtmektedir. Taraf Devlet, başvuru mahkemesinin sadece başvurularının başarı şansı konusunda şüphelerini dile getirdiğini ve

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakış Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

iddialarını desteklemek amacıyla sadece bunları ifade ettiğini belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi önündeki süreçlerin uzunluğu konusunda, Taraf Devlet, Temmuz 2016'daki darbe girişiminin yarattığı öngörülemeyen yığılmaya rağmen, olağanüstü hal ilanından sonra başvuruların incelenme süresini azaltmak için önlemler alındığını belirtmektedir. Taraf Devlet, olağanüstü hal kapsamında Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamındaki idari işlemlere ilişkin başvuruları inceleyen Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna dikkat çekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi⁹ tarafından etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilen 6384 sayılı Kanun kapsamındaki Tazminat Komisyonu, yargı kararlarının hiç uygulanmaması veya makul süre içinde uygulanmaması konusunda Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvurulara tazminat sağlanmaktadır.

4.4 Başvurucunun iddiaları, *diğerlerinin yanı sıra*, örneğin yetersiz hukuki yardım ve temsil, kötü gözaltı koşulları, ifadeleri imzalamaya zorlanma ve tıbbi bakıma erişim eksikliği gibi konuları kanıt olmadan sunulmuştur. Taraf Devlet, başvurucunun 18, 21, 22, 25 ve 27. maddeler kapsamında haklarının nasıl ihlal edildiğine dair hiçbir gerçek olay ve açıklama sunulmadığını belirtmektedir. Bu iddiaların , yetersiz belgeleme ve dayanaktan yoksun olması sebebiyle, geçersiz sayılması gerektiğini ifade etmektedir.

4.5 Taraf Devlet, başvurunun saldırgan ve siyasi amaçlı bir dil kullanarak ve yanıltıcı iddialar sunarak başvuru hakkının kötüye kullanılmasına inanmaktadır. Başvurucu, savunmasını yeterince hazırlayamadığını ve belgeleri imzalamaya zorlandığını iddia etmektedir, ancak yargı süreci boyunca temsil edildiğini ve tüm ifadelerinin avukatının huzurunda alındığını atlamaktadır. Taraf Devlet, ayrıca başvurucunun tıbbi bakımdan mahrum kaldığına dair iddialarını reddetmekte ve başvurucuya ilaç temin edildiğini ve uzman doktorlar tarafından tedavi edildiğini bildirmektedir.

4.6 Başvurucunun, Sözleşme'nin 6, 7 ve 10. maddelerine ilişkin iddialarına yönelik olarak, Taraf Devlet, başvurucunun cezaevine varışında muayene edildiğini belirtmektedir. Kendisine safra kesesi taşlarının ameliyatla alınması için cerrahi müdahale önerilmiş olup, başvurucu bu öneriyi 28 Aralık 2019 tarihinde reddetmiştir. Başvurucu, cezaevindeki sağlık birimi tarafından dokuz kez muayene edilmiş, tedavi edilmiş ve ilaç temin edilmiştir. Ayrıca, başvurucu üç kez Eskişehir Devlet Hastanesi'nde tedavi görmüş ve dört kez cezaevi diş hekimi tarafından tedavi edilmiştir. Beslenme konusundaki iddiasına gelince, Taraf Devlet, 30 Mart 2020 tarihinde cezaevi doktorunun başvurucunun safra kesesi taşları dikkate alınarak uygun bir diyet almasını önerdiğini belirtmektedir. Ayrıca, sağlık kayıtlarında beslenme yetersizliği sonucu oluşan bir duruma dair herhangi bir kanıt bulunmadığını ifade etmektedir. Cezaevindeki koşullara gelince , Taraf Devlet, cezaevi hücrelerinin uluslararası standartlara uygun olduğunu ve düzenli olarak denetime açık olduğunu belirtmektedir. Başvurucu, işkence ve kötü muamele iddiaları veya yiyecek eksikliği veya kalitesi konusunda herhangi bir resmi şikayette bulunmamıştır. Ayrıca, başvurucunun sağlık hizmetinden mahrum bırakılması sonucu hayati tehlike oluştuğunu ileri sürerek Anayasa Mahkemesi'ne geçici tedbir talebinde bulunmadığını ifade etmektedir.

4.7 Başvurucunun Sözleşme'nin 9. ve 14. Maddelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak, Taraf Devlet, başvurucunun tutuklanma nedenlerinin hemen kendisine bildirildiğini ve haklarının kendisine anlatıldığını belirtmektedir. Daha sonra, başvurucunun ifadesi avukatının huzurunda

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakuş Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

alınmıştır. SEGBİS'in mahkeme süreçlerinde kullanımıyla ilgili olarak, Taraf Devlet, bu durumun başvuruçunun adil bir yargılanma hakkını ihlal etmediğini savunmaktadır, çünkü bu durum başvuruçunun delillere erişimini, sunumunu ve itirazını engellemediği gibi mahkeme salonuyla etkileşimini de engellememiştir. Ayrıca, başvuruçunun mahkeme duruşmalarına bizzat katılmak istediğinde bulunmamıştır. Taraf Devlet, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, sanığın savunmasını yaparken yeterli şekilde görebilmesi, duyabilmesi, katılabilmesi ve savunmasını yaparken dezavantajlı duruma düşmediği sürece, mahkeme duruşmalarının video konferans sistemleri aracılığıyla yapılmasının adil yargılanma hakkını ihlal etmediğine hükmettiğini belirtmektedir.¹⁰

4.8 Başvuruçunun tutuklanması, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100/3. maddesine dayanmaktadır ve anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar konusunda kuvvetli bir şüphe bulunduğu tutuklama gerekçeleri sağlar.¹¹ Başvuruçunun durumu göz önüne alındığında, suçlamalar ve kaçma riskinin mutlak olması nedeniyle, Taraf Devlet, alternatiflerin yetersiz olacağını savunmaktadır. Ayrıca, başvuruçunun tutukluluğunun yasallığı, ilgili yerel mahkeme tarafından düzenli olarak gözden geçirilmiş ve başvuruçunun, hüküm kararına itiraz etme ve Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunma hakkına sahip olmuştur. Yargıçların bağımsızlığı konusunda, Taraf Devlet, anayasada yasama ve yürütme organlarının yargıçlara talimat veremeyeceğini açıkça belirtmektedir.¹² Başvuruçunun, iddia ettiği şekilde hazırlanan beyanları kabul etmeye zorlandığı ve avukatının ve kendisinin dosyaya erişiminin engellendiği iddiaları temelsizdir ve herhangi bir iç hukuk makamına resmi olarak bildirilmemiştir.

4.9 Taraf Devlet, 15. maddeye ilişkin iddiaları reddeder; çünkü başvuruçunun, yasa da belirtilen bir suç¹³ nedeniyle suçlanmış ve mahkum edilmiştir. Ayrıca, FETO'nun resmi olarak yetkililer tarafından terör örgütü olarak tanındığı belirtilmektedir.¹⁴

4.10 Taraf Devlet, 18., 19., 21., 22. ve 25. maddelere ilişkin başvuruçunun, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü konusunda kısıtlandığı iddialarını reddeder, çünkü başvuruçunun ilgili gerçekler, kanıtlar ve suçlamalar sadece silahlı bir terör örgütüne üyeliğiyle ilgilidir. Ayrıca, başvuruçunun Bylock uygulamasını indirip kullanmadığını iddia etmektedir, ancak bu kanıtların değerlendirmesini reddetmemektedir. Taraf Devlet, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi'nin, Bylock uygulamasının indirilmesi ve kullanılmasının FETO üyeliğinin önemli kanıtı olduğunu ve uygulamanın o dönemde indirilebilir olmadığını, sadece FETO üyelerinin harici bir sürücü kullanarak yüklediğini tespit ettiğini belirtmektedir. Taraf Devlet ayrıca, 22. maddeye ilişkin başvuruçunun iddialarının ispatlanmamış olduğunu savunmaktadır. "Gülen hareketi" yasal olarak kurulmuş bir dernek değildir. Silahlı bir terör örgütü olarak FETO, 22. maddenin amacı için bir dernek olarak tanınabilir değildir. Son olarak, Taraf Devlet, 25. maddeye ilişkin başvuruçunun iddialarının ilgisiz ve ispatlanmamış olduğunu ve 27. madde kapsamında başvuruçuya ayrımcı muamele yapıldığına dair bir işaret olmadığını ifade etmiştir.

Taraf Devlet'in açıklamalarına ilişkin Başvuruçunun cevapları

5.1 Başvuruçunun, 31 Aralık 2020 tarihinde Taraf Devlet'in gözlemleri üzerine yorumlarda bulundu. İlk olarak, başvuruçunun, Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvurusunun, Komite'ye yapılan

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakış Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

başvurunun kabul edilebilirliğinin Komite tarafından incelenmesinden önce yapıldığını belirtmektedir.¹⁵

5.2 Başvurucu, tüm mevcut iç hukuk yollarını tükettiğini yinelemekte ve Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru prosedürünün etkisiz ve makul süre içinde sonuçlandırılmayan bir yol olduğunu iddia etmektedir. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi'nin kendisinin olağanüstü bir hukuk yolu olarak gördüğünü¹⁶ belirtmekte ve bu nedenle etkisiz olduğunu ve tüketilmesine gerek olmadığını¹⁷ iddia etmektedir. Ayrıca, Taraf Devlet tarafından bahsedilen Avrupa Mahkemesi kararlarının, olağanüstü hal kapsamında Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılan işten çıkarmalara karşı başvuru yollarının mevcudiyetiyle ilgili olduğunu ve dolayısıyla kendi durumuyla ilgisiz olduğunu savunmaktadır.

5.3 Başvurucu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun makul bir başarı ihtimali sunmadığı iddiasını yinelemekte ve alt mahkemelerin Anayasa Mahkemesi kararlarını görmezden geldiği durumlara işaret etmektedir. Bu durum, Avrupa Mahkemesinin, tutuklu yargılamayı içeren davalarla ilgili olarak bu başvurunun etkinliği konusunda ciddi şüpheler olduğuna hükmetmesine yol açmıştır. Bu nedenle, başvurunun bu başvuruyu tamamlaması beklenemez ve bu başvurunun, İhtiyari Protokolün 5(2)(b) maddesi uyarınca etkin olarak değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır.

5.4 Başvurucu, Anayasa Mahkemesi'ndeki bireysel başvuru sürecinin uzunluğu konusunda, Komite'nin içtihatlarına atıfta bulunmaktadır¹⁸ ve bu başvurunun makul olmayan bir şekilde uzadığını belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi'nde bekleyen başvuruların sayısı ve yıllık olarak incelenen başvurular göz önüne alındığında, başvuru, başvurusunun incelenmesinin bir buçuk yıl alacağını ve iç hukuk yollarını tüketme çabalarından bu yana iki yıl geçtiğini iddia etmektedir.

5.5 Başvurucu, Tazminat Komisyonuna tazminat başvurusu yapmanın etkili bir başvuru yolu/hukuk yolu oluşturacağını reddeder. Bu prosedür, Avrupa Mahkemesine yapılan başvuruları kapsar ve başvurunun davasının kapsamı dışındadır. Başvurucu, talebinin serbest bırakılması olduğu için, tazminat talebi etkili olmayacak veya bu anlamda makul bir başarı olasılığı sunmayacaktır. Başvurucu, Komite'nin¹⁹ ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin²⁰ benzer gerekçelerle admissibility (kabul edilebilirlik) iddiasını reddettiğini ve Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat talebi yapmama nedeniyle devlet tarafından yapılan bu iddianın kabul edilmediğini belirtir. Bu tedbirin başvurunun tutukluluğunun sona erdirilmesine yol açmayacağı düşünülerek, Avrupa Mahkemesinin mülkiyet hakkıyla ilgili bir davada tazminat kuruluna başvurunun tazmin sağlayabileceği sonucuna varılmış olmasının, özgürlükten yoksun bırakılmanın sonlandırılmasını talep eden başvurulara uygulanamayacağını belirtmektedir.

5.6 Başvurucu, başvurusu Komite'ye gerekli süre içerisinde sunulduğu için başvuru hakkının kötüye kullanıldığı iddialarını reddeder. Başvurucunun iddiaları, kötü niyetli veya siyasi bir amaç içermeyip, BM İşkenceye Karşı Özel Raportörü ve Keyfi Gözaltı/Tutuklamalar Çalışma Grubu'nun bulguları tarafından desteklenmektedir ve bu bulgular Gülen Hareketi takipçilerinin

siyasi muhalifler olarak kabul edildiği ve ayrımcı bir şekilde gözaltına alındığı gerçeğini vurgulamaktır.²¹

5.7 Başvurucu, iddialarının belgesiz ve asılsız olduğu yönündeki Taraf Devlet'in iddiasını reddeder ve Sözleşme kapsamında haklarının nasıl ihlal edildiği konusunda iç hukuk sürecinde açıklamalar sunduğunu ve bu açıklamaların esasa ilişkin yorumlarında daha da geliştirildiğini savunur. Başvurucu, gözaltına alınmasının ve tutuklanmasının Sözleşme'nin 9. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına aykırı olduğunu ve iç hukuka aykırı olduğunu tekrarlar, çünkü suç işleme konusunda güçlü bir şüpheyi gösteren herhangi bir kanıt bulunmadığı, ancak Sözleşme tarafından korunan yasal olarak izin verilen faaliyetlerle ilgili olduğu belirtmektedir. Sözleşme'nin 9. maddesinin 2. fıkrası ve 14. maddenin 3. fıkrası (a) bendi ile ilgili olarak, başvurucu tekrar ifade eder ki gözaltına alındığı sırada kendisine suçlamalar hakkında spesifik/özel bir bilgi verilmemiş olup sadece gözaltına alınanın genel hukuki dayanağı hakkında bilgi verilmiştir.

5.8 Başvurucu, duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmesine rağmen bu talebinin reddedildiğini ve kendisinin SEGBİS aracılığıyla duruşma salonuna bağlandığını, bu durumun Sözleşme'nin 14. maddesinin 3. fıkrası (d) bendine aykırı olduğunu tekrarlar. Başvurucu, ayrıca başvurusunda 14. maddenin 3. fıkraları (b), (e) ve (g) bentleri altında ortaya koyduğu tüm iddiaları tekrarlar ve sağlık hizmetlerinin yeterli bir standardını sağlamamanın da 14. madde kapsamında adil yargılanma güvencelerini ihlal edebileceğini savunur.²²

5.9 Başvurucu, Bylock uygulamasını kullandığını reddetmesine rağmen, sadece Bylock'un kullanımını temelinde özgürlüğünün kısıtlanmasının keyfi olduğunu tekrarlar çünkü bu, Sözleşme'nin 19. maddesi kapsamında korunan hakların kullanımından kaynaklanmaktadır.²³ Aynı şekilde, başvurucu Bank Asya hesabına sahip olmanın, Sözleşme'nin 21. ve 22. maddeleri kapsamında korunan yasal bir faaliyet olduğunu tekrarlar.²⁴

5.10 Başvurucu, kendisine yöneltilen suçlamaları reddetmesine rağmen, Bank Asya hesabı bulundurmanın ve Bylock uygulamasını kullanmanın, kendisinin gözaltına alındığı ve daha sonra mahkumiyeti ve hüküm verildiği zaman suç olarak tanımlanmadığını ve bu nedenle tutuklanmasının Sözleşme'nin 15. maddesini ihlal ettiğini tekrarlar.²⁵

5.11 Başvurucu, ,cezaevinde kalabalık bir hücrede kaldığını²⁶, yerde uyumak zorunda olduğunu, sıcak suya ve dizinin durumuna uygun tuvaletlere erişiminin olmadığı için tutukluluk koşullarının Sözleşme'nin 7. maddesini ihlal ettiğini tekrarlar. Başvurucu, Devlet tarafından cezaevlerinin yoğunluğunu azaltmaya yönelik alınan önlemlerin yetersiz olduğunu iddia eder. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, kendisiyle benzer koşullara ilişkin işkence yasağının ihlaline hükmeden birkaç kararını da vurgulamaktadır.²⁷

5.12 Başvurucu, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki iddialarına ilişkin olarak Taraf Devlet'in gözlemlerini reddeder. Taraf Devlet'in gözlemlerine eklenen sağlık raporu, başvurucunun kronik romatizma durumu hakkında detaylı bilgi sağlamamaktadır. Başvurucu, raporda yer alan diyet önerilerine rağmen, cezaevi yönetiminin buna uymadığını ve gerekli diyetin kendisine hiçbir zaman sağlanmadığını iddia etmektedir. Başvurucu ayrıca, romatoloji uzmanı tarafından yapılması

gereken kapsamlı bir tıbbi muayeneye tabi tutulmadığını, dolayısıyla ilgili tıbbi bakımın sağlanamadığını belirtmektedir.

5.13 Başvurucu, Taraf Devlet'in Sözleşme'nin 18, 19, 21, 22, 25 ve 27. maddelerine ilişkin iddialarında iç hukuk yollarını tüketmediği yönündeki iddiasını reddeder. Bank Asya hesabı bulundurma suçlamalarını, iddia ettiği şekilde Sözleşme'nin 21, 25, 26 ve 27. maddeleri kapsamında korunduğunu iddia ettiği Bank Asya hesabına sahip olduğu suçlamalarına, Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesi, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay'a yaptığı başvurularda itiraz etmiştir.

5.14 Son olarak, başvurucu, sağlık hizmetlerinin reddedilmesi, su ve gıda eksikliği ile kötü cezaevi koşullarına ilişkin iddialarının dayanaksız/asılsız olduğu iddiasını reddeder. Başvurucu, hapis hane yönetimine sunulan birçok cevapsız dilekçede talep edilen tıbbi bakımı/sağlık hizmetlerini tekrar hatırlatır.. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne ve Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yapılan peşpeşe başvurular, düş almak için su eksikliği, tıbbi bakım ve ilaç eksikliği konularını içermektedir.

Taraf Devlet'in ek açıklamaları

6.1 Taraf Devlet 7 Mayıs 2021 tarihinde, başvurunun kabul edilemezliği ve esaslarıyla ilgili olarak ek gözlemlerini sunmuş ve başvurunun Anayasa Mahkemesi'nde devam eden başvurusu nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmediğini tekrarlamıştır. Bu özel başvuru yolunun etkinliği konusunda Taraf Devlet, Mahkeme kararlarının yasal olarak uygulanabilir ve devlet organları için bağlayıcı olduğunu ve dolayısıyla ilgili makamlar tarafından göz ardı edilemeyeceğini belirtmektedir. Taraf Devlet, Uzun davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Anayasa Mahkemesi önündeki sürecin insan haklarının korunması için uygun bir mekanizma sağladığı ve bu yola başvurunun tamamlanması gerektiği sonucuna vardığını vurgulamaktadır²⁸. Taraf Devlet, başvurunun belirttiği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının başvurunun özel durumuna uymadığını ve yanıltıcı olduğunu düşünmektedir, çünkü başvurunun bireysel başvurusu hala devam etmektedir.

6.2 Taraf Devlet, başvurunun bireysel başvuru sürecinin makul olmayan bir şekilde geciktiği iddiasını reddeder ve başvurunun bu hukuk yolunu tüketmeye çalışmadığını belirtir. Başvurunun Komite'ye ikinci başvurusunun tarihinden itibaren altı ay süren bir gecikme, Komite'nin içtihatları göz önüne alındığında makul olmayan bir gecikme olarak değerlendirilmemelidir²⁹.

6.3 Taraf Devlet, başvurunun tutuklanma nedenlerinin kendisine bildirilmediği ve tıbbi bakım almadığı iddialarının dayanaksız/asılsız olduğunu ve bu konuda başvurunun iddialarına karşı deliller sunduğunu belirtmektedir. Ayrıca, başvurunun diğer vakalara veya Türkiye'deki genel tutukevi koşullarına ilişkin ilgisiz örnekleri, kendi durumuyla alakasız ve bireysel başvuru prosedürünü kötüye kullanmayı temsil eden bilgiler olarak nitelendirilmiştir.

6.4 Taraf Devlet, başvurunun tıbbi durumunun ceza infazının ertelenmesini gerektirmediği yönünde, 16 Ocak 2020 tarihinde Eskişehir Devlet Hastanesi Sağlık Kurulu tarafından rapor

verildiğini belirtmektedir. Ayrıca, başvuruçunun kalabalık bir hücrede bulunmadığını ve yeterli tıbbi bakım ve gıda sağlanmaya devam edildiğini tekrar vurgulamaktadır.

6.5 Taraf Devlet, başvuruçunun Sözleşme'nin 9. maddesi kapsamındaki iddialarını desteklemek için BM Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu'nun görüşlerine atıfta bulunmasının yanıltıcı ve ilgisiz olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca başvuruçunun iddianameye itiraz etmediğini tekrar vurgulamaktadır. Mahkeme duruşmalarında SEGBİS'in kullanılmasının Sözleşme'nin 14. maddesine aykırı olmadığını savunmaktadır. Ayrıca başvuruçunun mahkeme duruşmalarına katılmak için talepte bulunduğu iddiasını da reddetmektedir.

6.6 Taraf Devlet, başvuruçunun 15, 18, 19, 21, 22, 25 ve 27. maddelere dayalı iddiaları hakkında, başvuruçunun Bylock uygulamasını kullanma veya Bank Asya hesabı bulundurma suçlamasıyla değil, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi uyarınca silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla yargılandığını belirtmektedir. Devlet, bu faaliyetlerin, yerel mahkemeler tarafından suçunu kanıtlamak için önemli deliller olarak kabul edildiğini ve başvuruçunun FETÖ üyesi olarak tanımlayan altı tanık ifadesinin yanı sıra suçunu kanıtlamak için kullanıldığını tekrarlamaktadır.

Başvuruçunun kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin ek yorumları

7.1 Yeni Başvurular ve Geçici Önlemler konusundaki Özel Raportörleri aracılığıyla hareket eden Komite, başvuruçunun 8 Haziran 2021 tarihli ek bilgi ve delil sunma talebini 17 Haziran 2021 tarihinde, kabul etmeye karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanamazlığına ilişkin olarak başvuruçunun, bu konunun Avrupa Mahkemesi tarafından *Altan, Alpay ve Koçintar* davalarında da gündeme getirildiğini yinelemektedir³⁰

7.2 Başvuruçunun, Taraf Devlet'in, bir başvuruçunun haksız şekilde uzatılmasının yalnızca ilgili başvuru çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği yönündeki argümanını reddeder. Özellikle Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurudan önceki yargı sürecinin gecikmesi dikkate alınmadan ileri başvurulara başvuruçunun haksız şekilde uzatıldığı düşünülebilir. Başvuruçunun, önceki başvuruların süresi göz önünde bulundurulduğunda, ileri başvurulara başvuruçunun haksız şekilde uzatıldığını iddia eder³¹. Ayrıca, Taraf Devlet'in Zündel v. Kanada davasıyla yaptığı karşılaştırmaya katılmamaktadır, çünkü bu davanın aksine, kendisi Anayasa Mahkemesi'ne başvurusunun makul olmayan şekilde uzayacağı konusunda açıklamalar sunmuştur.

7.3 Başvuruçunun, Taraf Devlet'in, tıbbi bakımın reddedildiği iddialarının asılsız olduğu yönündeki iddialarını reddeder. Başvuruçunun, 9 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne yeterli tıbbi tedavi almak ve donanımlı bir hastanede tedavi görmek istediğini içeren bir dilekçe sunduğunu belirtmektedir. Ayrıca, 18 Ocak 2021 tarihinde, tıbbi tedavinin reddedilmesi ve bunun mahkemede kendini ifade etme ve savunma yapma yeteneğini olumsuz etkilemesi konusunda Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapmıştır. Bu başvuruda, Romatoid Artrit için hapis hane idaresine tıbbi tedavi talebiyle verdiği dilekçeleri geri çekmeye zorlandığını ve birkaç kez çıplak arandığını iddia etmektedir, bu da Sözleşme'nin 7. maddesine aykırıdır. Çıplak arandığı ile ilgili olarak, başvuruçunun 2 Mart 2021 tarihinde Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmuş ancak Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı 17 Mayıs 2021 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı alındığını belirtmiştir.

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakış Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

7.4 Başvurucu, Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesi ve Yargıtay'a yaptığı başvurularda, duruşmalara bizzat katılmak için açıkça talepte bulunduğunu iddia etmektedir. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi ise, terörle ilgili suçlarla ilgili davaların yüksek sayısı nedeniyle duruşmalara SEGBİS kullanılmasının yerinde ve haklı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, başvurucu, kendi özel durumunda, SEGBİS aracılığıyla yapılan duruşmanın adil yargılanma güvencesi sağladığını kabul etmemektedir.. Başvurucu, kötü bağlantının duruşmada konuşulanları düzgün bir şekilde duymasını engellediğini ve müdahale etmesine veya soru sormasına izin verilmediğini iddia etmektedir. Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesi, duruşmanın aslında kaydedilmediğini bildirerek , başvurunun duruşma kaydına erişimine izin vermemiştir.

Taraf Devlet'in ek açıklamaları

8.1 Taraf Devlet, 15 Ekim 2021 tarihinde ek açıklamalar sundu. Bu açıklamalarda Taraf Devlet, Anayasa Mahkemesi'ndeki çözüm yollarının etkinliği konusunda, başvurunun atıfta bulunduğu davalarla ilgili olarak Mahkeme kararlarının etkin bir şekilde uygulandığını ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin şikayetleriyle ilgili olarak bu çözüm yolunun tekrar tekrar etkili olduğunu belirtmektedir.³² Ayrıca, Anayasa Mahkemesi'nin ayırım gözetmeksizin başvuruları incelediğini ve FETÖ üyeliği suçlamasıyla yargılanan kişiler lehine kararlar verdiğini bildirmektedir.

8.2 Taraf Devlet, başvurunun Mahkeme'ye yaptığı başvurunun makul olmayan bir şekilde gecikmiş olarak değerlendirilemeyeceğini ve Özçelik davasına yapılan atıfların bu açıdan yanıltıcı olduğunu savunmaktadır. Çünkü Komite, başvurunun aşırı şekilde uzatıldığını değerlendirmemiş, aksine taraf Devlet'in aksini iddia etmediğini belirttiğini ileri sürmektedir.

8.3 Taraf Devlet, başvurucuya 6 Eylül 2018 ile 13 Mart 2019 tarihleri arasında reçete edilen ilaçlara ve Devlet hastanesinde gerçekleştirilen dış operasyonuna dair kanıtlar sunmaktadır. Başvurucunun tıbbi bakımın reddedildiğine dair iddialarını kötü niyetli olarak değerlendirmekte ve kendisine sunulan safra kesesi ameliyatını reddettiğini hatırlatmaktadır.

8.4 Başvurucunun 8 Ocak 2021 tarihli Anayasa Mahkemesi'ne başvurusuyla ilgili olarak, Taraf Devlet, başvurunun iddialarını kanıtlarla desteklemediğini savunmaktadır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi başvurusunun Komite'ye görüşlerini sunduktan sonra yapıldığını ve daha önce dile getirilmediğini belirtmektedir. Taraf Devlet ayrıca başvurunun hayatını ciddi şekilde tehdit ettiğini iddia ettiği tıbbi durumu için Anayasa Mahkemesi'ne geçici tedbirler başvurusunda bulunduğunu ve bu başvurunun 8 Ocak 2021 tarihinde reddedildiğini bildirmektedir.

8.5 Başvurucunun eşinin 9 Mart 2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne yaptığı başvuruda ortaya atılan iddiaların Komite önünde ilk kez gündeme getirilmesi, başvurunun mevcut başvurusunu yapmadan önce iç hukuk yollarını tüketmediğini kanıtlamaktadır. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 17 Mayıs 2021 tarihinde tespit edildiği üzere, tek başına Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlalinin teşkil etmeyen çıplak aramalara ilişkin iddiaları reddetmektedir. Başsavcılık ayrıca, başvurunun psikososyal yardım talep etmediğini de belirlemiştir. Taraf Devlet, güvenlik nedenleriyle, başvurunun video gözetimi olmadan saçının kesilmesine yönelik talebinin reddedildiğini ve bu durumun Sözleşme'nin 7. maddesini ihlal

etmediğini iddia etmektedir. Ayrıca, yasalar tarafından öngörüldüğü şekilde ve güvenlik nedenleriyle başvuruçunun bazı kitaplara erişiminin reddedildiğini belirtmektedir.³³

8.6 Taraf Devlet, başvuruçunun 14 Aralık 2018 tarihli dilekçesinde mahkeme duruşmalarına katılmayı talep etmediğini, ancak tanıklarla yüzleşmek istediğini ve bunun SEGBİS aracılığıyla mümkün olduğunu tekrarlamaktadır. Ayrıca, duruşmaların çevrimiçi olarak yapılması başvuruçunun çıkarına olduğunu savunmaktadır. Taraf Devlet, başvuruçunun duruşmaların SEGBİS kayıtları talebinin, son duruşmanın gerçekleşmesinden bir buçuk yıl sonra yapıldığını belirtmektedir.

İlgili iç hukuk düzenlemesi gereği, SEGBİS kayıtları, talep üzerine taraflara yazılı olarak sunulmaktadır, başvuruçunun durumu da buna dahildir. Taraf Devlet, başvuruçunun SEGBİS kaydını zamanında istememesinin ve bu şikayetleri yetkililere iletmemesinin, iyi niyet eksikliğini gösterdiği iddiasını ileri sürmektedir. Bu durumun, başvuruçunun başvuru hakkını kötüye kullandığı iddiasını desteklediğini belirtmektedir.

8.7 Taraf Devlet, başvuruçunun Sözleşme'nin 6., 7. ve 10. maddeleri kapsamındaki iddialarına ilişkin olarak, başvuruçunun şu anda tutulduğu hapishaneye dair Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu tarafından Şubat 2021 tarihli Ziyaret Raporu'na atıfta bulunmaktadır. Bu rapor, başvuruçunun iddialarının dayanaksız olduğunu ortaya koymaktadır.

Komite önündeki konular ve işlemler

Kabul edilebilirliğin değerlendirilmesi

9.1 Başvuruda yer alan herhangi bir iddiayı değerlendirmeden önce, Komite, İhtiyari Protokol kapsamında başvurunun kabul edilebilir olup olmadığına ilişkin olarak işleyiş kuralları kapsamında kural 97'ye uygun olarak karar vermelidir.

9.2 Komite, İhtiyari Protokol'ün 5. maddesi (2) (a) gereği, aynı konunun başka bir uluslararası soruşturma veya çözüm prosedürü altında incelenmediğini tespit etmiştir.

"9.3 Komite, Taraf Devlet'in başvurunun, başvuruçunun aşağılayıcı ve siyasi ifadeler kullanması ve yanıltıcı iddialar sunması nedeniyle İsteğe Bağlı Protokol'ün 3. maddesi kapsamında bir başvuru hakkı kötüye kullanımı olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündeki beyanını kaydetmiştir. Komite, önüne sunulan materyalin, başvuruçunun kötü niyetli bir şekilde başvuru yapmadığını ve elindeki tüm bilgi ve belgeleri sunduğunu belirlemiştir. Mevcut başvuru durumu göz önünde bulundurulduğunda, Komite başvuruçunun İsteğe Bağlı Protokol'ün 3. maddesi kapsamında başvuru hakkını kötüye kullanmadığı sonucuna varmamaktadır."

9.4 Komite, taraf devletin başvuruçunun Anayasa Mahkemesi'ne olan başvurusunun hala sonuçlanmadığı gerekçesiyle, başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu yönündeki başvurusunu not eder. Ayrıca, taraf devletin başvurusunda, kişilerin özgürlükten yoksun bırakılmasıyla ilgili davalarla ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvurunun etkili bir başvuru olduğunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından kabul edildiği bilgisini not eder.³⁴

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakuş Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

9.5 Komite, başvuru Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmanın etkili bir başvuru olmadığı yönündeki iddiasını not eder; (a) mahkeme kararlarının alt mahkemeler tarafından uygulanmaması nedeniyle başvuru serbest bırakılma için makul bir başarı şansı olmadığını, (b) başvuru iç hukuk yollarını tüketme girişiminin 4 Eylül 2018 tarihinde başladığını ve Anayasa Mahkemesi'nin iş yükünü göz önünde bulundurarak sürecin makul olmayan bir şekilde uzayacağını belirtir.

Komite ayrıca başvuru Mahkeme'nin işleme koymasının bir buçuk yıl süreceği iddiasını not eder.

Komite, Taraf Devletin Anayasa'ya göre Mahkeme kararlarının devlet organları üzerinde bağlayıcı olduğu ve alt mahkemelerin, üst yargı mercilerinin kararlarına uyarak yeniden yargılama yaptığı veya başvuruların serbest bırakılmasına karar verdiği iddiasını not eder. Ayrıca, Taraf Devletin 4 Haziran 2020 tarihinde başvuru yaptığı başvurusunun makul olmayan bir şekilde uzamış olarak değerlendirilemeyeceği ve ayrı ceza davalarının gecikmesi, iç hukuk yollarının makul olmayan bir şekilde uzun sürüp sürmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınmamalıdır iddiasını not eder.

Komite, başvuru başvurusunu Anayasa Mahkemesi'ne yapmasından bu yana iki yıl geçtiğini dikkate alarak, bu durumda ve içtihadına uygun olarak, iki yıl gecikmenin bir anayasal davayı değerlendirmek için gereğinden fazla uzun süreli olduğunu değerlendirmemiştir.³⁵

Öte yandan, içtihadına uygun olarak³⁶, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal tespit ettiği iki davadaki tespitlerinin alt mahkemeler tarafından uygulanmaması nedeniyle, tutuklu yargılama davalarında bu hukuk yolunun etkinliğine ilişkin endişelerini dile getirdiğini not etmektedir.³⁷ Komite ayrıca, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel şikayette bulunma hakkının, özgürlük ve güvenlik hakkıyla ilgili durumlarda hem teoride hem de pratikte etkili olduğunu kanıtlamanın hükümetin görevi olduğunu belirtir.³⁸ Komite, başvuru durumu göz önünde bulundurularak, taraf devletin, Anayasa Mahkemesi'nde başvuru tutukluluğuna itiraz için bireysel bir şikayette bulunmanın etkili olacağını, pratikte göstermediğini tespit eder.

9.6 Komite, Taraf Devletin başvuru 18, 19, 21, 22, 25 ve 27. maddeler kapsamındaki iddialarını ulusal bir makama sunmamak suretiyle iç hukuk yollarını tüketmediği yönündeki görüşünü not eder. Komite, başvuru Bank Asya'da hesap sahibi olmanın Sözleşme'nin 21, 25, 26 ve 27. maddeleri kapsamında korunan bir faaliyet olduğunu ve bunun bir suç teşkil etmediği konusunda iç hukuk mercileri önünde savunduğunu not eder. Bununla birlikte, Komite, mevcut durumda başvuru haklarının ihlaline ilişkin olarak 18, 19, 21, 22, 25, 26 ve 27. maddeler kapsamında korunan haklarının ihlal edildiğine dair belirli iddialarını ilgili ulusal makamlara sunma konusunda herhangi bir spesifik –bilgi veya delil sunmadığını not ederek, başvuruda bulunanların mevcut hukuk yollarını takip etme konusunda gereken özeni göstermeleri gerektiğini hatırlatır³⁹. Komite, bu nedenle, başvuru bu kısmını İhtiyari Protokoll'ün 5 (2) (b) maddesi uyarınca kabul edilemez bulmaktadır.

9.7 Komite, başvuruçunun önceden yazılmış ifadeleri imzalamaya ve suçunu itiraf etmeye zorlandığını ve tutuklama nedenlerinin veya aleyhindeki suçlamaların derhal kendisine bildirilmediği şeklindeki iddialarını not etmektedir. Ancak, Komite, bu iddiaların iç hukuk sürecinde herhangi bir aşamada gündeme getirilmediğini gözlemlemektedir. Bu nedenle, Sözleşme'nin 9(2), 14(3)(a) ve (g) maddeleri kapsamındaki hak ihlallerini öne süren başvurunun bu kısmı, İhtiyari Protokol'ün 5(2)(b) maddesi uyarınca tüm iç hukuk yollarını tüketilmemesinden dolayı kabul edilemez bulunmuştur.

9.8 Komite, Taraf Devlet'in başvurunun tamamının dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez ilan edilmesi gerektiği yönündeki görüşünü not eder.

9.9 Komite, başvuruçunun gözaltı süresince ilaçlara, tedaviye ve terapiye erişiminin engellendiği iddialarını değerlendirir ve bu konuda çeşitli iç hukuk mercilerine gönderdiği dilekçeleri de dikkate alır. Ayrıca, başvuruçunun kamera gözetimi altında arama ve saç kesimi gibi işlemlere maruz kaldığı iddialarını da değerlendirir. Bununla birlikte, Komite, taraf devletin bu iddiaları reddettiğini ve başvuruçuya 2018, 2019 ve 2020 yıllarında reçetelerin ve verilen ilaçların kopyalarını, ayrıca kendisine yapılan dış operasyonlarının kanıtlarını sunduğunu belirtir. Ayrıca, başvuruçunun safra kesesi taşlarının alınması için yapılan operasyon teklifini reddettiğini ve taraf devletin hastaneye nakilleri ve cezaevinde aldığı tedavilerle ilgili iddialarını çürütecek bilgi veya kanıt sunmadığını not etmektedir. Ayrıca, başvuruçunun gözaltında iken yapılan çıplak arama ve diğer muamelelerin keyfi veya mantıksız olduğunu ve zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini gösteren bilgi sunmadığını not etmektedir.

9.10 Komite, her durumda, taraf devletin gözaltındaki kişinin/tutuklunun yaşamı ve refahından sorumlu olduğunu hatırlatır⁴⁰. Taraf devletin, başvuruçuya sağlanan dış ve tıbbi tedaviler ile reçete edilen ilaçlar konusunda sunduğu kanıtlar ve başvuruçunun iddialarını destekleyen belgeleri sunamaması dikkate alındığında, Komite, başvuruçunun gözaltında iken, Sözleşme'nin 6. ve 7. maddeleri kapsamında haklarının ihlalini oluşturacak şekilde tıbbi bakıma erişiminin engellendiğine veya zalim, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle maruz kaldığına dair bir sonuca varamaz. Dosyada konuyla ilgili başka bilgi bulunmaması nedeniyle Komite, başvuruçunun bu iddialarını kabul edilebilirlik açısından yeterince kanıtlayamadığı kanaatindedir. Buna göre, başvurunun bu kısmının İhtiyari Protokol'ün 2. maddesi uyarınca kabul edilemez olduğunu beyan eder.

9.11 Komite, başvuruçunun ilk derece mahkeme hakiminin kendisine karşı olumsuz ve taraflı yorumlar yaptığı iddiasına ilişkin olarak, aksi kanıtlanmadığı sürece bir hakimin tarafsızlığının, varsayılması gerektiğini hatırlatır ve böyle şüphelerin ileri sürülebilmesi için belirlenebilir/tespit edilebilir objektif gerçeklerin olması gerektiğini belirtir⁴¹. Bununla birlikte, dosyada daha fazla bilgi olmaması nedeniyle, Komite, başvuruçunun 14(1) maddesine göre bu iddiaları, yeterince kanıtlayamadığı sonucuna varır. Bu nedenle, İhtiyari Protokol'ün 2. maddesi uyarınca, başvurunun bu kısmını kabul edilemez ilan eder.

9.12 Bununla birlikte, Komite, başvuruçunun Sözleşme'nin 9, 10, 14 ve 15. maddeleri kapsamında diğer iddialarını kabul edilebilirlik açısından yeterince kanıtladığını değerlendirir ve esasa ilişkin değerlendirmesine devam eder.

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakuş Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

Esasa ilişkin değerlendirme

10.1 Komite, İhtiyari Protokol'ün 5(1) maddesi gereği, taraflar tarafından sunulan tüm bilgilerin ışığında başvuruyu değerlendirmiştir.

10.2 Komite, başvurucunun Sözleşme'nin 9(1) maddesi kapsamında gözaltı ve tutuklanmasının hukuka aykırı ve keyfi olduğu iddiasını not eder. Komite, başvurucunun, gözaltı ve tutuklanmasının sadece Bylock uygulamasını kullandığı, Bank Asya hesabına sahip olduğu ve barışçıl bir mitinge katıldığı iddiası üzerine delil olmadan suç işlediğine dair kuvvetli şüpheye işaret eden sağlam kanıtlar olmaksızın gerçekleştiği iddialarını not etmektedir; tutuklama kararında bu kadar uzun bir süre boyunca tutuklu yargılanmasını haklı çıkaracak gerçekler veya kanıtlar bulunmamaktadır. Taraf Devlet, başvurucunun Bylock kullanmak veya Bank Asya hesap sahibi olmakla suçlanmadığını, ancak taraf Devletin bu delillerin yerel mahkemeler tarafından önemli görüldüğünü kabul ettiğini (paragraf 6.6), FETÖ faaliyetlerine katılımı nedeniyle altı tanık ifadesi tarafından teyit edilen nedenlerle tutuklandığını belirtir. Ayrıca Komite, Taraf Devletin başvurucunun tutuklanmasının, terör örgütüne üyelik suçuna yönelik kuvvetli şüphe ve kaçma riski bulunduğu gerekçesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100/3. maddesine dayandırıldığı beyanını not eder.

10.3 Komite, "keyfilik" kavramının, uygunsuzluk, adaletsizlik, öngörülemezlik ve yasal süreçte usulsüzlük unsurlarının yanı sıra, makul olma, gerekli olma ve orantılılık unsurlarını da içerecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini belirtir⁴². Komite, taraf devletin sadece 28 Aralık 2018 tarihli mahkeme duruşmasının kısmi bir kopyasını sunduğunu, başvurucuya karşı tutuklamaya dayanak oluşturacak delilleri içeren bir tutuklama emri veya gözaltı kararı gibi başka belgeler sunmadığını tespit eder. Bu durumda, Komite, taraf devletin başvurucunun tutuklanmasının makul ve gerekli olma kriterlerini karşıladığını kanıtlayamadığını değerlendirir. Bu nedenle, Komite başvurucunun tutukluluğunun, Sözleşme'nin 9(1) maddesi kapsamındaki haklarının ihlali olduğunu tespit etmiştir.

10.4 Sözleşme'nin 15(1) maddesi açısından, Komite başvurucunun, Bylock uygulamasını indirmek, bu uygulama aracılığıyla bilgi paylaşmak, Bank Asya hesap sahibi olmak ve barışçıl bir mitinge katılmak gibi, iç hukukta suç olarak tanımlanmayan veya yasaklanmayan eylemler nedeniyle mahkum edildiğini iddia ettiğini not eder. Komite, taraf devletin başvurucunun silahlı bir terör örgütüne üyeliği nedeniyle suçlandığını ve mahkum edildiğini, bu durumun yasaya göre suç sayılan bir eylem olduğunu belirtir⁴³. Ayrıca, Yargıtay'ın, "herhangi bir bireyin" Bylock uygulamasıyla ilişkili olmasının "şüphe götürmez bir şekilde bireyi terör örgütüne bağlantısını kanıtladığını" ve "Bylock mesajlaşma uygulamasının, FETÖ terör örgütünün iletişim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla özel olarak tasarlanmış ve geliştirilmiş bir iletişim ağı olduğunu" tespit ettiğini belirtir⁴⁴.

10.5 Komite, böyle bir değerlendirme veya uygulamanın açıkça keyfi olduğunu veya açık bir hata veya adaletin inkarı olduğunun gösterilemediği sürece her bir davadaki gerçekleri ve delilleri

değerlendirmenin veya ulusal mevzuatı uygulamanın taraf Devletlerin mahkemelerinin görevi olduğu yönündeki içtihadını hatırlatır⁴⁵

10.6 Komite, hukukun üstünlüğünün temel prensiplerinden biri olarak ceza hukuku alanında kanunilik ilkesinin, hem cezai sorumluluğun hem de cezanın, eylem veya ihmalin gerçekleştiği zamanda yasada açık ve kesin hükümlerle sınırlı olmasını gerektiğini belirtir⁴⁶. Komite, Türk Ceza Kanunu veya uluslararası hukuk açısından, başvurunun eylemlerinin, işlendiği zaman diliminde yeterince tanımlanmış suçlar oluşturup oluşturmadığı sorusuyla sınırlıdır⁴⁷. Komite, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin 1. fıkrasında, silahlı bir terör örgütüne üyelik suçunu "bu bölümün dördüncü ve beşinci kısımlarında listelenen suçları işlemek amacıyla silahlı bir örgüt kurup yöneten kişi" olarak tanımladığını gözlemlemektedir⁴⁸. Bu geniş tanım ve Devlet tarafından, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi, 1. fıkrasında belirtilen suçu oluşturan eylemleri belirlemek için kullanılan kriterleri açıklayan iç hukuki düzenlemelerin varlığı konusunda bilgi sunulmadığı göz önünde bulundurulduğunda, başvurunun iddia edilen Bylock uygulamasını kullanması ve Bank Asya hesabı sahibi olmasının, işlemlerin gerçekleştiği zamanda yeterince açık ve öngörülebilir suçlar oluşturduğu sonucuna varılamaz. Komite, ilkesel olarak, şifreli iletişim araçlarının veya banka hesabının sadece kullanımı veya indirilmesinin, konuşma kayıtları gibi başka kanıtlarla desteklenmedikçe, tek başına yasadışı bir silahlı örgütün üyeliğine dair bir kanıt olamayacağını belirtir⁴⁹. Taraf Devlet tarafından sunulan belgesel kanıtların olmaması nedeniyle, Komite, bu durumda başvurunun 15(1) maddesi kapsamındaki haklarının ihlal edildiği sonucuna varır.

10.4 Komite, başvurunun, polis gözetimindeyken yiyecek, su veya ilaç sağlanmadığını ve Eskisehir L tipi Cezaevi ve Eskisehir H-Tipi Cezaevi'nde aşırı kalabalık bir hücrede tutulduğunu yedi kişilik bir hücreyi on dört mahkumla paylaştığı iddialarını not eder. Ayrıca, yerde bir yatakta uyuduğu, tıbbi olarak önerilen bir diyetten yoksun olduğu ve özel sağlık durumu dikkate alınmadan sıcak su ve erişilebilir tuvaletlerden yoksun kaldığı iddialarını not eder. Komite, Taraf Devlet'in Eskişehir L Tipi Cezaevi'ndeki fiziksel koşulların aşırı kalabalık olmadığı ve uluslararası standartlara uygun olduğu yönündeki iddiasını not etmektedir. Taraf Devlet, başvurunun, her biri 8,83 metrekare olan yedi yatak odası olan bir koğuştta kaldığını ifade etmektedir. Ayrıca, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun tutukevinde yaptığı ziyaret raporuna atıfta bulunarak başvurunun iddialarının temelsiz olduğunu belirtmektedir.

10.5 Tutukluluk koşullarına ilişkin olarak, Komite, devletin kalkınma düzeyine bakılmaksızın belirli asgari standartların gözetilmesi gerektiğini gözlemlemektedir⁵⁰. Bu standartlar, Birleşmiş Milletler Tutuklulara Uygulanacak Muameleye İlişkin Asgari Standart Kuralları'nın 10, 12, 17, 19 ve 20. maddelerinde yer almaktadır.

Komite, Taraf Devletin başvurunun gözaltı ve Eskisehir H Tipi Cezaevi'ndeki tutukluluk koşullarına ilişkin iddialarını çürütmek için herhangi bir bilgi sunmadığını tespit etmektedir. Eskisehir H Tipi Cezaevi'ndeki mevcut alanla ilgili Devletin sunduğu bilgilerin genel ifadelerle sunulduğunu, başvurunun hücreyi kaç mahkumla paylaştığına veya başvurucuya ait özel alana dair bilgi sağlanmadığını belirtmektedir. Komite ayrıca başvurunun uyku koşulları, yeterli beslenme ve diyetten yoksun olması ve dizinin sağlık durumu ve bir bakıcının olmaması göz önüne alındığında tuvaletlere erişiminin zorluğu konusundaki iddiasını da çürütmediğini tespit

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakuş Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

etmektedir. Komite, bu durumda ve özellikle Devletin sunduğu genel nitelikteki bilgiler göz önüne alındığında, başvurunun iddialarına gereken ağırlığın verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Komite, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin, özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarından kaynaklanan zorluk veya kısıtlamalardan başka herhangi bir sıkıntıya veya kısıtlamaya maruz kalmaması gerektiğini hatırlatmaktadır⁵¹. Bu nedenle, sunulan bilgiler ve Devletin daha fazla bilgi veya açıklama sunmaması nedeniyle, Komite, bazı asgari gerekliliklerin yerine getirilmediğini ve Taraf Devletin başvurunun 10(1) maddesi kapsamındaki haklarını ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

10.6 Komite, başvurunun, 14(3) (b), (d) ve (e) maddeleri kapsamındaki iddialarını dikkate almaktadır. Başvurunun savunmasını yeterince hazırlayamadığı, dava dosyasının tamamına erişiminin engellendiği, tanıkları çağırmadığı ve sorgulayamadığı, 14 Aralık 2018 tarihli talebine rağmen duruşmaya bizzat katılmasına izin verilmediği, çevrimiçi olarak yapılan duruşma ve yerinden çıkmış dış protezlerinin kendisini doğru bir şekilde ifade etmesini engellediği iddialarını not etmektedir. Komite, Devletin, başvurunun duruşmaya katılmak isteğini talep etmediğini ve SEGBİS'in başvurunun adil yargılanma güvencesini ihlal etmediğini belirten resmi yanıtını dikkate almaktadır. Taraf Devlet SEGBİS kullanımının başvurunun delillere erişmesinde, sunmasında ve itiraz etmesinde veya mahkeme salonuyla etkileşim kurmasında dezavantaj yaratmadığına dair resmi yalanlamasını not eder. Taraf Devlet'in, başvurunun dava dosyasına erişimine izin verilmemesi ve hâkimin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin iddiaları reddettiğini not eder. Ayrıca, taraf Devletin 28 Aralık 2018 tarihinde gerçekleşen duruşmaların yalnızca kısmi bir kopyasını sunduğunu da not eder. Ancak Komite, Devletin başvurunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarını çürütmek için yeterli açıklama veya belge sunmadığını, örneğin mahkeme süreçlerinin tam transkriptlerini sunmadığını gözlemlemektedir. Bu nedenle Komite, Devletin iddiaları çürütmek için başvurunun adil yargılanma hakkına ilişkin iddialarını desteklemek için yeterli açıklama veya belge sunmadığını tespit etmektedir.

10.7 Komite, taraflar arasındaki eşit olmayan delil erişimi ve sıklıkla yalnızca Devletin ilgili bilgilere erişiminin olduğu durumları göz önünde bulundurarak, gerçek sorularla ilgili olarak ispat yükümlülüğünün yalnızca başvurunun üzerinde olamayacağını hatırlatmaktadır⁵². Taraf Devletin, (a) başvurunun duruşma süreci boyunca kendisini yeterince ifade edebildiği, (b) tanıkları sorgulayabildiği ve (c) tutukluluk koşullarına rağmen savunmasını hazırlayabildiği yönünde yeterli kanıt sunmadığını, örneğin mahkeme süreçlerinin tam transkriptlerini/yazılı dökümlerini sunmadığını belirtmektedir. Komite, 14(3) (d) maddesi uyarınca, sanıkların duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olduğunu ve sanığın bulunmadığı duruşmaların yalnızca adaletin düzgün bir şekilde yerine getirilmesi için kabul edilebilir olduğunu hatırlatmaktadır⁵³.

Komite, duruşmaların video konferans sistemleri aracılığıyla yapılmasının, tek başına adil yargılanma güvencesini ihlal etmeyebileceğini belirtmektedir. Ancak Komite, başvurunun 14 Aralık 2018 tarihinde birinci derece mahkemeye duruşmada hazır bulunmak için başvuruda bulunduğunu kaydediyor. Komite, özellikle başvurunun duruşmasının uzaktan yapılmasını ve hazır bulunma talebini reddetmeyi haklı gösterecek başka uygun bilgi veya açıklama sunulmaması durumunda, sadece İzmir Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararında belirtilen pratik nedenler

dışında, makul bir açıklama bulunmadığı için 14(3)(b), (d) ve (e) maddelerinin ihlal edildiğine hükmetmektedir.

11. Komite, İhtiyari Protokol'ün 5 (4) maddesi uyarınca hareket ederek, kendisine sunulan olayların, başvurunun 9(1), 10 ve 14(3)(b), (d) ve (e) maddeleri ile 15. madde kapsamındaki haklarının ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

12. Sözleşmenin 2. maddesi (3) (a) bendi gereğince, Taraf Devlet başvurucuya etkili bir çözüm sağlama yükümlülüğü altındadır. Bu, Sözleşme hakları ihlal edilen bireylere tam bir telafi sağlamayı gerektirir. Bu bağlamda, Taraf Devlet, aralarında başvurunun serbest bırakılması ve yaşadığı ihlaller için yeterli tazminat sağlanması da bulunan yükümlülükler altındadır. Taraf Devlet ayrıca gelecekte benzer ihlallerin oluşmasını önlemek için gerekli tüm adımları atmaya yükümlüdür.

13. Taraf Devlet, İhtiyari Protokol'e taraf olarak, Komitenin Sözleşme'nin ihlal edilip edilmediğine karar verme yetkisini tanıdığı ve Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca, Sözleşme'de tanınan hakları, topraklarındaki ve yargı yetkisi altındaki tüm bireylere sağlamayı, güvence altına almayı ve bir ihlalin gerçekleştiği tespit edildiğinde etkili ve uygulanabilir bir başvuru yolu sunmayı taahhüt ettiği göz önüne alındığında, Komite, 180 gün içinde, Taraf Devlet'ten, Komitenin görüşlerinin etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin alınan önlemlerle ilgili bilgi almak istemektedir. Taraf Devlettten, bu görüşlerin yayımlanması ve Taraf Devlet'in resmi dilinde geniş bir şekilde dağıtılması da istenmektedir.

Komite Üyeleri Carlos Gómez Martínez ve Vasilka Sancin'in ortak görüşü (kısmen muhalif)

1. Sözleşmenin 15. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin Komitenin tespitine katılmıyoruz.

2. Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi, terör suçunu, hükmün yer aldığı bölümün dördüncü ve beşinci kısımlarında yer alan suçlardan herhangi birini işlemek amacıyla olan silahlı bir örgüte, değişen derecelerde katılım (kurma, yönetme, işbirliği) suretiyle üye olmak olarak tanımlamaktadır. Bu dördüncü ve beşinci kısımlar, devletin güvenliğine ve anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı işlenen çok çeşitli suçları içermektedir.

3. Terörizm veya terör örgütüne üyelik suçunun Türk Ceza Kanunu'nda çok geniş tanımlandığını ve Taraf Devlet yetkilileri tarafından bu kanun maddesinin uygulanmasının Sözleşmenin 15. maddesinin ihlaline yol açtığı görüşüne katılmıyoruz. Metnin belirginlik derecesinin, 314. madde kapsamında bir suç işlediği iddia edilenlerin savunmasız kalmasını önlemek için yeterli olduğu ve ayrıca, bu suçun tanımında Türkiye ile diğer ülkelerin terörizm yasal tanımları arasında önemli bir fark bulunmadığı görüşündeyiz. Örneğin, "Avrupa Birliği Konseyi'nin 13 Haziran 2002 tarihli Terörle Mücadele Konseyi Çerçeve Kararı"nda (2002/475/AT) yer alan veya "Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Terörle Mücadele Direktifi"nde (AB) 2017/541) sağlanan tanım gibi.

4. Ayrıca, başvuruçunun, Taraf Devlet mahkemeleri önünde, kendisine yöneltilen suçun yetersiz belirlenmesi/tanımlanması nedeniyle Sözleşmenin 15. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğüne dair bir kayıt bulunmamaktadır ki bu da, öncelikle iç hukuk yollarının tüketilmesi yükümlülüğü nedeniyle böyle bir iddianın kabul edilebilirliği konusunda bir sorun ortaya çıkarmaktadır.

5. Komite, delil yetersizliğinin (Bylock uygulamasının kullanımı ve Bank Asya'da hesap sahibi olma) suçun eksik bir şekilde nitelendirilmesini gösterdiği sonucuna varmıştır, ancak hüküm, seviyeler arasında bir karışıklığa yol açmaktadır: suçun tanımı, yasama seviyesinde gerçekleşirken, delillerin değerlendirilmesi, yargı seviyesinde gerçekleşmektedir. Bu, Komitenin yazdığı, 10.6 paragrafta açıkça görülmektedir ki, bu paragraf, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinde kapsanan suçun çok geniş terimlerle tanımlandığını belirttikten sonra, başvuruçunun şifreli bir hesap kullanması ve bir banka hesabına sahip olması gibi delillerin yetersizliğine ilişkin akıl yürütmeyi içermektedir. Komite tarafından kullanılan argümanlar, yerel makamların suçlayıcı delilleri muhtemelen masumiyet karinesine aykırı olarak yanlış değerlendirmesine işaret etmektedir -Bu durum başvuruçudan ileri sürülmemiş olan Sözleşmenin 14(2) maddesinin ihlali olabilir ancak gerçekte Sözleşmenin 15. maddesi altındaki yasallık veya cezalandırılabilirlik/suçluluk ilkesine aykırı değildir.

6. Ayrıca, Komitenin yazdığı 9.11 paragrafında, ilk derece mahkemesi hakiminin, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin uygulanmasıyla birlikte, başvuruçuyu aleyhine olumsuz ve taraflı yorumlar yaptığı iddiasını, başvuruçunun 14(1) maddesi altındaki iddialarını yeterince destekleyebilecek şekilde dikkate almadığı için üzüntü duyuyoruz, yani mahkemenin bağımsız ve tarafsız hareket etmediği iddiasını yeterince kanıtlayabilecek şekilde değerlendirmemiştir.

7. Taraf Devlet yetkililerinin, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesine dayanarak, keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakılmama hakkını (Sözleşmenin 9. maddesi) ve aynı zamanda insan hakları olan temel usul garantilerini/güvencelerini (Sözleşme'nin 14, b, d, e maddeleri) ihlal etmiş olmaları başka bir konudur. Komite tarafından tespit edilen bu ihlaller, bizim de tamamen katıldığımız ihlallerdir.

Hernán Quezada'nın (kısmen farklı görüş belirten) bireysel görüşü.

1. Bu başvuru ilgili olarak, Komite'nin incelenen olaylarda, özellikle 9 (1), 10 ve 14 (3) (b), (d) ve (e) maddelerine ilişkin olarak. başvuruçunun haklarının ihlal edildiği yönündeki kararına katılıyorum, Bununla birlikte, çoğunluğun Sözleşmenin 15. maddesinin ihlal edildiği yönündeki kararına katılmıyorum.

2. Başvuruçuyu, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin 2. fıkrası ile 1. fıkrası uyarınca "silahlı terör örgütü" üyeliğinden mahkum edildi. Bu madde, devletin güvenliği ve anayasal düzenine ve işleyişine karşı suçlar işlemeyi amaçlayan silahlı bir örgüte üye olanları cezalandırır. Komite, bu "geniş" tanımın, bu suçu oluşturan eylemleri belirlemek için hangi kriterlerin kullanıldığını açıklamadığını ve başvuruçunun sadece Bylock uygulamasını kullanması ve Bank Asya hesabına

sahip olmasının, başka delillerle desteklenmedikçe, yasadışı silahlı bir örgüte üyeliğin kanıtı olmadığını belirtmektedir (paragraf 10.6).

3. Benim görüşüme göre, bu değerlendirme, 15. madde kapsamındaki yasallık ilkesini, ceza muhakemesinde kanıt değerlendirmesi ile karıştırmaktadır. Söz konusu suç tanımı tartışmaya açık olsa da, çoğunluğun sonucu temel olarak kanıt sorununa dayanmaktadır, ki bu, 15. madde kapsamındaki ilke ile ilgisi olmayan bir konudur. Ayrıca, Komite'nin içtihadına göre, kanıt değerlendirmesi, adalet sağlama konusunda Taraf Devletlerin mahkemelerine bırakılmış bir konudur, ancak bu değerlendirmenin açıkça keyfi olduğu veya açık hata veya adaletin reddi anlamına geldiği gösterilmedikçe, bu konu tartışmaya açık değildir.

Dipnotlar

*Karar, Komite'nin 135. oturumunda (27 Haziran-27 Temmuz 2022 tarihleri arasında) kabul edildi.

** Bildirimin incelenmesine aşağıdaki Komite üyeleri katıldı: Tania Abdo Rocholl, Wafaa Ashraf Moharram Bassim, Yadh Ben Achour, Arif Bulkan, Mahjoub El Haiba, Shuichi Furuya, Carlos Gómez Martínez, Marcia V. J. Kran, Duncan Laki Muhumuza, Photini Pazartzis, Hernán Quezada Cabrera, Vasilka Sancin, José Manuel Santos Pais, Changrok Soh, Kobauyah Kpatcha Tchamdja, Héléne Tigroudja, Imeru Tamerat Yigezu ve Gentian Zyberi.

*** Komite üyeleri Carlos Gómez Martínez ve Vasilka Sancin'in (kısmen muhalefet) ve Hernán Quezada Cabrera'nın (muhalif) bireysel görüşlerinin metni, bu kararın ekinde yer almaktadır.

¹ 6 Nisan 2020 tarihinde eklenmiştir.

² Başvurucu, mevcut başvurusuna ekleyebilmek için çeşitli tutanakların kopyalarını talep ettiğini, ancak cezaevi yönetiminin reddettiğini belirtmektedir

³ Başvurucu, Halime Gülşu ve Nesrin Gencosman adlı kişilerin, Gülen Hareketi ile bağlantılı oldukları iddiasıyla tutuklanıp hapiste ilaç eksikliği nedeniyle hayatlarını kaybettikleri vakalara atıfta bulunmaktadır.

⁴ Başvurucu, Bylock uygulamasını indirmediğini veya kullanmadığını iddia eder ve telefon hattının meslektaşlarından birine ait olduğunu belirtir.

⁵ Taraf Devlet, başvurucuya yöneltilen bu suçlamaları destekleyen herhangi bir belge sunmamaktadır.

⁶ Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruda 10. madde (kanun önünde eşitlik), 7. madde (yaşam hakkı), 19 (kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı), 36 (adil yargılanma hakkı) ve 38 (kanunsuz ceza olmaz).

⁷ Anayasa'nın 148. maddesinde ve 6216 sayılı Kanun'da yer almaktadır

⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Hasan Uzun v. Türkiye* (10755/13); *Mercan v. Türkiye* (56511/16); *Zihni v. Türkiye* (59061/16); *Catal v. Türkiye* (2873/17).

⁹ *Ibid*, *Müdür Turgut ve diğerleri/Türkiye* (4860/09).

¹⁰ *Ibid*, *Golubev / Rusya* (26260/02); *Asciutto / İtalya* (35795/02).

¹¹ Buna Türk Ceza Kanunu'nun 309-315. maddeleri kapsamındaki suçlar da dahildir.

¹² Anayasa'nın 138. Maddesi

¹³ Türk Ceza Kanunu Madde 314

¹⁴ Milli Güvenlik Kurulu kararı ile FETÖ terör örgütü olarak listelenmiştir. Yargıtay 24 Nisan 2017 tarihinde FETÖ'nün silahlı terör örgütü olduğuna hükmetmiştir.

¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Osman Kavala v. Türkiye* (28749/18).

¹⁶ 2017 Anayasa Mahkemesi Yıllık Raporu.

¹⁷ *Akmatov v. Kırgızistan*, (CCPR/C/115/D/2052/2011).

¹⁸ *Özçelik ve diğerleri v. Türkiye*, (CCPR/C/125/D/2980/2017).

¹⁹ *Özçelik ve diğerleri v. Türkiye*, (CCPR/C/125/D/2980/2017).

²⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Şahin Alpay v. Türkiye* (16538/17); *Mehmet Hasan Altan v. Türkiye*

²¹ BM Keyfi Gözaltı Çalışma Grubu, Görüş No. 47/2020; *ibid*, Görüş No. 53/2019.

²² *Ibid*, *İşkence ve Gözaltı Sorunu da dahil olmak üzere Medeni ve Siyasi Haklar: Keyfi Gözaltılar Çalışma Grubu Raporu*, (UN Doc. E/CN.4/2005/6).

²³ *Ibid*, Opinion No. 30/2020, par. 87.

²⁴ *Ibid*, Opinion No. 2/2020, pars. 72 ve 73.

²⁵ Başvurucu *Özçelik v. Türkiye*, 2980/2017 sayılı Bildirime atıfta bulunmaktadır, (CCPR/C/125/D/2980/2017).

²⁶ Başvurucu yedi kişi için tasarlanmış bir hapisane hücrelerinde on dört kişiyle birlikte kaldığını belirtmektedir.

²⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *J.M.B. ve diğerleri / Fransa* (967/15); *Torregiani ve diğerleri / İtalya* (43517/09); *Sulejmanovic/İtalya* (22635/03).

²⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Uzun v. Türkiye* (10755/13).

²⁹ Taraf Devlet *Zündel/Kanada davasına* atıfta bulunmaktadır (U.N. Doc. CCPR/C/89/D/1341/2005)

³⁰Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Şahin Alpay v. Türkiye* (16538/17); *Mehmet Hasan Altan v. Türkiye*

³¹*Quereshi v. Danimarka*, (U.N. Doc. CERD/C/66/D/33/2003).

³²*Mehmet Hasan Altan v. Türkiye* (13237/17); *Koçintar v. Türkiye*, (77429/12).

³³5275 sayılı Kanun

³⁴Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Hasan Uzun v. Türkiye* (10755/13); *Mercan v. Türkiye* (56511/16); *Zihni/Türkiye* (59061/16); *Çatal/Türkiye* (2873/17).

³⁵*M.G.C. v. Avustralya*, (CCPR/C/113/D/1875/2009); *Zündel v. Kanada* (U.N. Doc. CCPR/C/89/D/1341/2005).

³⁶*Özçelik ve diğerleri v. Türkiye*, (CCPR/C/125/D/2980/2017).

³⁷Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Mehmet Hasan Altan v. Türkiye* (başvuru No. 13237/17), 20 Mart 2018, para. 142 ve *Şahin Alpay/Türkiye* (başvuru No. 16538/17), 20 Mart 2018, para. 121

³⁸Ibid

³⁹Bkz. diğerlerinin yanı sıra, *V.S/Yeni Zelanda* (CCPR/C/115/D/2072/2011), para. 6.3, *García Perea/İspanya* (CCPR/C/95/D/1511/2006), para. 6.2; ve *Zsolt Vargay/Kanada* (CCPR/C/96/D/1639/2007), para. 7.3.

⁴⁰Bakınız, *Fabrikant/Kanada*, İletişim No. 970/2001, (CCPR/C/79/D/970/2001); *Lantsova/Rusya Federasyonu*, İletişim No. 763/1997, (CCPR/C/74/D/763/1997).

⁴¹*Lagunas Castedo/İspanya*, (CCPR/C/94/D/1122/2002), par. 9.7; *Jenny v. Avustralya*, (CCPR/C/93/D/1437/2005).

⁴²Genel Yorum 35 (2014), para. 12.

⁴³Türk Ceza Kanunu Madde 314.

⁴⁴Yargıtay, E. 2017/16-956, K. 2017/370.

⁴⁵Bkz. örneğin: *Baltasar Garzón v. İspanya*, İletişim No. 2844/2016, para. 5.15; *Ramón Gimenez v. Paraguay*, İletişim No. 2372/2014, para. 7.13.

⁴⁶Genel Yorum 29 (2001), para. 7

⁴⁷*Baumgarten/Almanya*, 960/2000 sayılı Bildirim, para. 9.3; *Baltasar Garzón v. İspanya*, 2844/2016 sayılı Bildirim, para 5.14.

⁴⁸Türk Ceza Kanunu, madde 314, paragraf. 1. Başvurucu, "birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmünü içeren 314. maddenin 2. fıkrası uyarınca yedi yıl altı ay hapis cezasına mahkum edilmiştir.

⁴⁹*Mutatis mutandis* Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Akgün v. Türkiye* (19699/18), para. 173.

Bu tercüme, Yaşam Bellek Özgürlük Derneğinin DS/AB/2164 Nolu Mukadder Alakış Dosyası ve BM İnsan Hakları Süreci kapsamına hazırlanan projenin çıktısı olarak, AB Etkiniz desteği ile resmi olmayan çevirisidir. Bu konuda sorumluluk Yaşam Bellek Özgürlük Derneğine aittir.

⁵⁰Bakınız, *Mukong v. Kamerun*, İletişim No. 458/91 ve *Potter v. Yeni Zelanda*, İletişim No. 632/95.

⁵¹Bakınız *Maharjan ve diğerleri v. Nepal*, İletişim No. 1863/2009, (CCPR/C/105/D/1863/2009), par. 8.7.

⁵²Bkz. 30/1978 sayılı *Lewenhoff ve de Bleier v. Uruguay* başvuruları, 29 Mart 1982 tarihinde kabul edilen Görüşler, para. 13.3; ve No. 84/1981, *Dermitt v. Uruguay*, 21 Ekim 1982 tarihinde kabul edilen Görüşler, para. 9.6.

⁵³*Kostin/Rusya Federasyonu*, (CCPR/C/119/D/2496/2014), para. 7.2; *Dorofeev/Rusya Federasyonu*,(CCPR/C/111/D/2041/2011) Ayrıca bkz. Komite'nin mahkemeler ve yargı mercileri önünde eşitlik ve adil yargılanma hakkına ilişkin 32 (2007) sayılı genel yorumu, para. 36.